

החוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה

לימודי התואר הראשון

כללי :

1. משך הלימודים לתואר הראשון הוא שלוש שנים ולתואר השני שנתיים.
2. במהלך החודש הראשון ללימודים מחוייבים תלמידי שנה א' לתואר ראשון בביצוע לומדה להכרת קטלוג הספרייה. הגישה ללומדה אפשרית בכתובת הבאה : <http://tau.ac.il/cenlib>
3. תלמידים שלא השיגו פטור באנגלית מחוייבים להגיע לפטור עד תום שנת לימודיהם הראשונה.
4. תלמידים שהחלו לפני תשס"ד מחוייבים בהגשת שתי עבודות סמינריוניות.
5. תלמידים שהחלו לפני תשס"ו מחוייבים בהשלמת הלימודים הפקולטטיים.

א. כללי

בראיה רחבה, עוסקים הלימודים בחוג בהיסטוריה של עמי המזרח-התיכון מראשית האיסלאם ועד ימינו, תוך התמקדות בעת החדשה (מאתיים וחמישים השנים האחרונות). הקורסים המוצעים ע"י מורי החוג מכסים את העולם הערבי, תורכיה, איראן ומרכז אסיה מזוויות ראייה מגוונות, בהן היסטוריה פוליטית ודיפלומטית, היסטוריה אינטלקטואלית, חברתית, תרבותית, וכלכלית. לצד ההתמקדות בעת החדשה, מציע החוג קורסי יסוד בתולדות האיזור בימי-הביניים ובעת החדשה המוקדמת (מן המאה השביעית ועד לשמונה-עשרה). כמו-כן קיים היצע קבוע של קורסים שעניינם ההיסטוריה של אפריקה מהתקופה הקדם-קולוניאלית ועד ימינו. מטרות הלימודים בחוג הן :

1. להקנות ידע **כללי** על תולדות המזה"ת ואפריקה בתקופות השונות
2. להקנות ידע **מפורט** על תולדותיו ותרבותו של לפחות אחד מאזורי המזרח התיכון ואפריקה בתקופה מוגדרת
3. להקנות ידע בסיסי בכלים הלשוניים הדרושים להשגת מטרות אלה
4. לאפשר הכרות עם גישות מתחומים אחרים (כגון מדע המדינה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה) להבנת המזה"ת ואפריקה

עבור תלמידי המסלולים המוגברים (מצטיינים וחד-חוגי), מוגדרת מטרה נוספת :
5. להכיר את כליה של הדיסציפלינה ההיסטורית ולפתח יכולת להשתמש בהם לניתוח תהליכים ותמורות בארצות המזרח התיכון ואפריקה

מבנה החוג

הלימודים בחוג מאורגנים בשלוש חטיבות :

חטיבת לימודי ההיסטוריה של המזה"ת בעת החדשה – עניינה של חטיבה זו הינו תולדותיו של המזה"ת בעת החדשה. לצד זאת משלבת החטיבה גם לימודים בסיסיים אודות תולדות עולם הערבים והאסלאם למן הופעת הנביא מוחמד ועד לצמיחתה של האימפריה העוסמאנית.

חטיבת לימודי ההיסטוריה של עולם הערבים והאסלאם – עניינה של חטיבה זו הוא תולדות עולם הערבים והאסלאם למן הופעת הנביא מוחמד ועד לצמיחתה של האימפריה העוסמאנית. לצד זאת משלבת החטיבה גם לימודים בסיסיים אודות המזה"ת בעת החדשה.

תלמידים הבוחרים ללמוד בחוג אינם נדרשים לבחור באחת משתי חטיבות אלו ולהיצמד למסגרת השעורים שהיא כוללת. התלמידים יכולים להשתתף בשעורים מכלל חטיבות הלימוד בחוג, בהתאם למידת העניין שלהם בתכני הלימוד של השעורים השונים (זאת למעט תלמידים הבוחרים בחטיבת לימודי אפריקה והמזה"ת).

חטיבת לימודי אפריקה והמזה"ת – חטיבה זו משלבת לימודים בסיסיים אודות המזה"ת בעת החדשה עם מערך קורסים הדנים בתולדותיה של אפריקה. המסיימים את לימודיהם בחטיבה זו יהיו זכאים לתואר "בוגר בהיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה- חטיבת לימודי אפריקה והמזה"ת". בוגרי החטיבה, שיבקשו להמשיך את לימודי אפריקה לתואר מתקדם במסגרת בית הספר להיסטוריה, יהיו זכאים לעשות זאת בכפוף לתנאי הקבלה. בוגרי החטיבה, שיבקשו להמשיך לימודיהם לתואר מתקדם במגמת המזרח התיכון בעת החדשה בבית הספר להיסטוריה, יידרשו לעמוד בהצלחה בשיעורי ההשלמה שיקבעו להם.

תלמידים הבוחרים ללמוד את חטיבת לימודי אפריקה והמזה"ת מחוייבים להודיע על בחירתם זו למזכירות החוג, שכן ללימודים בחטיבה חובות ומטלות אחרות מאלו של התלמידים הלומדים בחטיבות האחרות.

ב. מסלול הלימודים

הלימודים בחוג מתנהלים בשלושה מסלולי לימוד :

מסלול דו חוגי--במסגרתו בוחרים התלמידים בחוג להיסטוריה של המזה"ת ואפריקה ובחוג לימודים נוסף. במסלול זה ישלימו התלמידים לימודים של 54 ש"ס, ובהן 4 ש"ס מתחום לימודי ההיסטוריה (הכולל שיעורים מהחוג להיסטוריה כללית ומהחוג להיסטוריה של עם ישראל). נוסף לכך, על התלמידים להשיג פטור בשפה הערבית (למעט תלמידים הלומדים בחטיבת לימודי אפריקה והמזה"ת).

מסלול מורחב (חד חוגי)—במסלול זה מתמחים התלמידים בלימודי ההיסטוריה של המזה"ת, עולם הערבים והאסלאם ואפריקה. התלמידים ישלימו 108 ש"ס, ובהן 8 ש"ס מתחום לימודי ההיסטוריה. נוסף לכך, על התלמידים להשיג פטור בשפה הערבית.

מסלול מחקרי לתלמידים מצטיינים – תוכנית לימודים מיוחדת זו תיבנה באופן יחידני לכל אחד מהתלמידים שיתקבלו אליה. מסגרת זו ניתנת לבחירה במתכונת דו-חוגית (מסלול 302) או חד-חוגית (מסלול 301), כאשר על התלמידים להשלים 54 ש"ס (בדו-חוגי) או 108 ש"ס (בחד-חוגי). על תלמידי המסלול להגיע לרמת פטור בערבית וינתנו להם לימודי הרחבה משמעותיים בשפה הערבית.

ג. תנאי הקבלה

המסלול הדו חוגי – למסלול זה מתקבלים תלמידים שציון הפסיכומטרי שלהם 450 לפחות ובגרות מלאה. קבלה ללא ציון פסיכומטרי לפי דרישת הפקולטה.

המסלול המורחב (החד חוגי) – למסלול זה מתקבלים, החל מן השנה הראשונה ללימודים, תלמידים בעלי ציון התאמה מ – 500; וכן תלמידים מצטיינים שהשיגו בתום שנת הלימודים הראשונה ממוצע של 85 לפחות בחוג להיסטוריה של המזרחית ואפריקה וממוצע 80 בחוג השני.

המסלול המחקרי לתלמידים מצטיינים (חד-חוגי ודו-חוגי) – מסלול זה מיועד לתלמידים בעלי ציון התאמה מ-580 ומעלה היכולים להירשם אליו כבר משנת הלימודים הראשונה; וכן תלמידים מצטיינים שהשיגו בתום שנת הלימודים הראשונה ממוצע של 90 לפחות בחוג להיסטוריה של המזרחית ואפריקה ובחוג השני שלהם.

ד. מבנה תכנית הלימודים

המסלול הדו חוגי

התלמידים במסלול זה ישתתפו במהלך לימודיהם במסגרות הלימוד הבאות

10 ש"ס	חמישה מבואות
8 ש"ס	שני תרגילים
20 ש"ס	שעורים נבחרים מתוך תוכנית הלימודים של החוג
4 ש"ס	פרוי"ס
4 ש"ס	סמינר
4 ש"ס	קורס קריאה במקורות
4 ש"ס	קורסי מערך לימודי ההיסטוריה
54 ש"ס	סה"כ

לכל אחת מחטיבות הלימוד בחוג מבואות ותרגילי ליבה שאותם **חובה** על התלמידים ללמוד.

בחטיבות ההיסטוריה של המזה"ת בעת החדשה ותולדות עולם הערבים והאיסלאם
השעורים הבאים הם חובה :
מבוא לתולדות הערבים והאיסלאם 600-1500 ;
מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה
מבוא להיסטוריה חברתית של המזה"ת ;
תרגיל לתולדות המזה"ת בעת החדשה.

בחטיבת לימודי אפריקה והמזה"ת השעורים הבאים הם חובה :
מבוא להיסטוריה של אפריקה ;
מבוא להיסטוריה של צפון אפריקה ;
מבוא להיסטוריה של המזה"ת בעת החדשה ;
תרגיל מבוא להיסטוריה של אפריקה.

המסלול המורחב (חד חוגי)

התלמידים ישתתפו במהלך לימודיהם במסגרות הלימוד הבאות	
12 ש"ס	ששה מבואות
16 ש"ס	ארבעה תרגילים
48 ש"ס	שעורים נבחרים מתוך תוכנית הלימודים של החוג
8 ש"ס	שני פרו"סים
8 ש"ס	שני סמינרים
8 ש"ס	שני קורסי קריאה במקורות
8 ש"ס	קורסים ממערך לימודי ההיסטוריה
108 ש"ס	סה"כ

תלמידי המסלול המורחב (חד חוגי) יוכלו ללמוד שתי חטיבות לימודים מחוגים אחרים בהיקף של עד 12 ש"ס בכל חטיבה. ניתן לקחת פרו"ס אחד ו/ או סמינר אחד במסגרת לימודי החטיבות מהחוגים האחרים.

הלימודים במסלול המורחב יתבססו על העמקת הלימודים בחטיבות הלימוד השונות, ולפיכך חלות על התלמיד הבוחר במסלול זה חובות הלימוד בכל אחת מחטיבות אלו.
תלמיד שבחר בחטיבת לימודי אפריקה והמזה"ת ומעוניין במסלול לימודים מורחב,
יידרש להגיע לרמת פטור בערבית.

לתלמידים במסלול מחקרי לתלמידים מצטיינים תיבנה תוכנית לימודים יחידנית המבוססת על שילוב של שעורים מתוכנית הלימודים הרגילה של החוג, שיעורים המיועדים לתלמידים מצטיינים שהשתתפות בהם הינה חובה לתלמידי המסלול, הדרכה אישית, ולבסוף, שעורי העשרה מחוגים אחרים. על תלמידי המסלול להגיע לרמת פטור בשפה הערבית.

התלמידים הלומדים במסלול זה ישתתפו במהלך לימודיהם במסגרות הלימוד הבאות

מסלול 302 (דו חוגי)

10 ש"ס	חמישה מבואות
8 ש"ס	שני תרגילים מהם אחד המיועד לתלמידי המסלול
8 ש"ס	שעורים נבחרים מתוך תוכנית הלימודים של החוג
8 ש"ס	שני סמינרים מהם אחד המיועד לתלמידי המסלול
6 ש"ס	הדרכה אישית לתלמידי המסלול
2 ש"ס	תרגיל בכתבת עבודות
8 ש"ס	שני קורסים של קריאה במקורות
4 ש"ס	קורסי מערך לימודי ההיסטוריה
54 ש"ס	סה"כ

מסלול 301 (חד חוגי)

12 ש"ס	ששה מבואות
16 ש"ס	ארבעה תרגילים מהם אחד המיועד לתלמידי המסלול
18 ש"ס	שעורים נבחרים מתוך תוכנית הלימודים של החוג
16 ש"ס	ארבעה סמינרים מהם שניים המיועדים לתלמידי המסלול
8 ש"ס	הדרכה אישית
2 ש"ס	תרגיל בכתבת עבודות
12 ש"ס	שלושה קורסי קריאה במקורות ערביים
8 ש"ס	קורסי מערך לימודי ההיסטוריה
16 ש"ס	חטיבות לימוד מחוגים אחרים
108 ש"ס	סה"כ

לימודי שפות

החוג רואה חשיבות רבה בלימודי השפה הערבית ככלי חיוני להכרה והבנה של החברות הדוברות שפה זו, תולדותיהן ותרבותן. הציון המושג בלימודי השפה בכל אחד מהשלבים ישוקלל בתוך ציון הגמר. חלק חשוב בתכנית הלימודים של החוג הם, לפיכך, שיעורי לימוד השפה הערבית והתרגול בקריאת תעודות ומקורות ערביים, קלאסיים ומודרניים. אחדים מן הקורסים המתקדמים מבוססים גם הם על קריאה נרחבת של מקורות בערבית. מטרת הלימוד היא להביא את התלמידים לרמת ידע שתאפשר להם להמשיך ולפתח את שליטתם בשפה בכוחות עצמם. הדגש בלימודים האלה הוא על הערבית הכתובה ("הספרותית"), הנחוצה לקריאת המקורות ולמחקר. ניתן ללמוד ערבית מדוברת בנפרד, במסגרת היחידה לשפות של האוניברסיטה (הקורס לא משתקלל בציון הגמר).

תלמידים שאינם בעלי ידע קודם בערבית חייבים להשתתף בלימודי ערבית של החוג ברמות מתחילים ומתקדמים בשתי שנות לימודיהם הראשונות, כדי שיוכלו להשתתף בשיעורי קריאת המקורות בשנה השלישית, למעט אלה הלומדים את חטיבת לימודי אפריקה. מי ששפת אמם ערבית, תלמידים שהשיגו רמת פטור מלימודי ערבית במגמת לימודי הערבית בחוג ללימודי הערבית והאסלאם, יהיו פטורים מלימודי ערבית למתחילים ולמתקדמים בחוג ללא בחינת מיון.

תלמידים שנבחנו בבחינת הבגרות בערבית בהיקף של 5 יחידות וציונם לפחות 80, יהיו פטורים מלימודי ערבית למתחילים. יתר התלמידים אשר להם ידע קודם בערבית ומעוניינים לקבל פטור ייבחנו בבחינת מיון בערבית שתקבע את רמתם, ובמידת הצורך הם ישובצו בקורס ברמה הנדרשת. בחינת המיון תתקיים סמוך לתחילת הלימודים. החוג ממליץ לכל מי שיש לו ידיעה מוקדמת בערבית לגשת לבחינת המיון במטרה לקבל פטור, מלא או חלקי, מלימודי הערבית. תלמידים המעוניינים בכך, יוכלו לפנות לרכז/ת לימודי הערבית בחוג לעצה בנושא הכנה עצמית לקבלת פטור.

תלמידים שסיימו לימודי ערבית למתחילים יהיו פטורים משעורי בחירה בהיקף של 6 ש"ס. תלמידים שסיימו לימודי ערבית למתקדמים יהיו פטורים בנוסף גם משעורי בחירה בהיקף של 4 ש"ס.

לתלמידים הלומדים היסטוריה של המזה"ת בעת החדשה ותולדות עולם הערבים והאסלאם ושבוונתם להמשיך בלימודיהם מעבר לתואר הראשון, מומלץ לקחת – בנוסף לקורס קריאת המקורות הערביים, שהנם חובה לכל תלמידי המגמה – קורס קריאת מקורות נוסף (קלאסי או מודרני). קורס זה ייחשב במקום אחד משיעורי הבחירה.

החוג גם מציע לימודי פרסית ותורכית, וכן סוהילית ברמות מתחילים ומתקדמים. מומלץ לתלמידי השנה השניה והשלישית בחטיבות המזה"ת בעת החדשה ותולדות עולם הערבים והאסלאם לשלב לימודי שפה מזרח תיכונית שניה בתוכנית הלימודים שלהם לתואר ראשון. לימוד כל אחת משפות אלו ברמת מתחילים או מתקדמים ייחשב כשיעור נבחר אחד (4 ש"ס) וישוקלל בציון הסופי בהתאם.

לתשומת לב: לימודי מערך ההיסטוריה – מורכבים מקורסים כללים במערך ההיסטוריה המשותפים לכלל חוגי מערך לימודי ההיסטוריה בפקולטה, ובנוסף, משעורים פנורמיים אותם יש לבחור מתוכניות הלימודים של חוגי ההיסטוריה האחרים במערך לימודי ההיסטוריה, שאינם חוג הלימוד של התלמידים. כל הקורסים הכלליים והפנורמיים הם בהיקף של 2 ש"ס וציון הקורס מהווה חלק מהציון הסופי של התואר.

ז. מהלך הלימודים

להלן מבנה מסלולי לימוד מומלצים לכל אחת מחטיבות הלימוד בחוג. כאמור, התלמידים אינם מחויבים להיצמד למסלולים אלו ויכולים ליטול קורסים גם ממסלולים של חטיבות אחרות. עליהם להשתתף, עם זאת, בקורסי הליבה כמפורט לעיל.

מסלול דו חוגי

חטיבת המזרח התיכון בעת החדשה

שנה א'

מבואות

ש"ס 2	ש'	מבוא לתולדות הערבים והאסלאם 600-1500
ש"ס 2	ש'	מבוא לדת ולתרבות האסלאם
ש"ס 2	ש'	מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה
ש"ס 2	ש'	מבוא לתולדות האימפריה העוסמאנית

תרגילים

ש"ס 4	ת'	תרגיל לתולדות המזה"ת בעת החדשה
ש"ס 4	ת'	תרגיל לתולדות האימפריה העוסמאנית
ש"ס 4	ש	קורסי מערך לימודי ההיסטוריה ערבית למתחילים

שנה ב'

ש"ס 4	ש'	מבוא להיסטוריה חברתית של המזה"ת
פרו"ס 4	ש"ס	פרוסמינריון ערבית למתקדמים

שנים ב'/ג'

ש"ס 18	שו"ת	שיעורי בחירה
ש"ס 4	שו"ת	קריאה במקורות ערביים

שנה ג'

ש"ס 4	ס'	סמינריון סוגיה בתולדות האזור
-------	----	------------------------------

סה"כ 54 ש"ס

חטיבת לימודי אפריקה והמזרח"ת

שנה א'

ש"ס	2	ש'	מבוא להיסטוריה של אפריקה
ש"ס	2	ש'	מבוא להיסטוריה של צפון אפריקה
ש"ס	2	ש'	מבוא לתולדות עולם הערבים והאסלאם
ש"ס	2	ש'	מבוא לדת ולתרבות האסלאם
ש"ס	2	ש'	מבוא לתולדות המזרח"ת בעת החדשה

תרגילים

ש"ס	4	ת'	תרגיל מבוא להיסטוריה של אפריקה
ש"ס	4	ת'	תרגיל לתולדות המזרח"ת בעת החדשה

ש"ס	4	ש'	קורסי מערך לימודי ההיסטוריה
-----	---	----	-----------------------------

שנה ב'

ש"ס	4	פרו"ס	פרוסמינריון
ש"ס	4	שו"ת	אימפריאליזם

שנים ב'ג'

ש"ס	20	שו"ת	שיעורי בחירה (לפחות 12 ש"ס מהחטיבה)
-----	----	------	-------------------------------------

שנה ג'

ש"ס	4	ס'	סמינריון סוגיה
ש"ס	54	סה"כ	

חטיבת תולדות עולם הערבים והאסלאם"

שנה א'

ש"ס	2	ש'	מבוא לתולדות עולם הערבים והאסלאם 600-1500
ש"ס	2	ש'	מבוא לדת ולתרבות האסלאם
ש"ס	2	ש'	מבוא לתולדות האימפריה העות'מאנית
ש"ס	2	ש'	מבוא להיסטוריה של המזרח"ת בעת החדשה

תרגילים

ש"ס	4	ת'	תרגיל לתולדות עולם הערבים והאסלאם
ש"ס	4	ת'	תרגיל מבוא להיסטוריה של המזרח"ת (ניתן להמיר באישור מיוחד בתרגיל לדת ותרבות האסלאם)
ש"ס	4	ש'	קורסי מערך לימודי ההיסטוריה

ערבית למתחילים

שנה ב' מבוא להיסטוריה חברתית למזה"ת
פרוסמינריון
ערבית למתקדמים
ש' 4 ש"ס
פרו"ס 4 ש"ס

ב'ג' שעורי בחירה
קריאה במקורות ערביים
שו"ת 18 ש"ס
שו"ת 4 ש"ס

שנה ג' סמינריון
ס' 4 ש"ס
סה"כ 54 ש"ס

ו. דרישות במהלך הלימודים

תנאי להמשך הלימודים בחוג לאחר סיום שנה א' - ציון חיובי (60 ומעלה) במקצועות ליבה .

מקצועות הליבה בחטיבות לימודי המזה"ת בעת החדשה ותולדות עולם הערבים והאסלאם :
מבוא להיסטוריה של המזה"ת בעת החדשה
תרגיל מבוא למזה"ת בעת החדשה
ערבית מתחילים

מקצועות הליבה בחטיבת לימודי אפריקה והמזה"ת :
מבוא להיסטוריה של המזה"ת בעת החדשה
מבוא להיסטוריה של אפריקה
תרגיל מבוא להיסטוריה של אפריקה

תנאי מעבר משנה ב' לשנה ג' בכלל חטיבות הלימוד בחוג: השלמת החובות וציון חיובי (60 ומעלה) בפרוסמינריון; ציון חיובי (60 ומעלה) בערבית למתקדמים בחטיבות תולדות המזה"ת בעת החדשה ותולדות עולם הערבים והאסלאם. תלמיד לא יוכל לקחת פרוסמינריון וסמינריון עם אותו מורה, ולא פרוסמינריון וסמינריון באותו סמסטר.

במספר קורסי חובה מתקיימים מבדקי בקיאות על חומר הקשור בנושאי הקורס. המבדקים מתקיימים במועד אחד בלבד. בנוסף חלה על התלמידים חובת השתתפות בקורסים. ישנם קורסים בהם ידרשו התלמידים למלא מטלות מיוחדות כמו הצגת רפראט (בכתב או בע"פ). בפרוסמינריון ובסמינריון תתקיים בחינה בסיום הקורס וקיימת חובת הגשת עבודות בכתב. היקפה של עבודת גמר בפרוס – 3,500 מילים. היקפה של עבודת גמר בסמינר 7,000 מילים. העבודות חייבות להיות מוגשות בהתאם לכללים המקובלים בחיבורים מדעיים. העבודות תוגשנה למזכירות החוג ולא ישירות למורים. לא ניתן להגיש עבודה חוזרת לשם תיקון הציון. התלמידים בפרוסמינריון ובסמינריון, אשר ציונם בעבודה ו/או בבחינה יהיה "נכשל" (פחות מ-60), יידרשו ללמוד קורס אחר במקומו.

מועדי הגשת עבודות : (בכפוף לתקנון שכ"ל של האוניברסיטה)

פרוסמינריון וסמינריון המתקיימים בסמסטר א' - מועד הגשה : 1.5.06

פרוסמינריון וסמינריון המתקיימים בסמסטר ב' או שנתיים - מועד הגשה : 3.9.06

תלמיד יכול להגיש במהלך לימודיו בחוג עד שלושה ערעורים על ציונים או הערכות שקיבל. לא ישונה ציון ללא הליך של ערעור. ערעור על ציון יוגש בכתב למזכירות החוג על גבי טופס המיועד לכך תוך שבועיים מיום פרסום הציונים. בחינת הציון מחדש עשויה להוביל להערכה שונה, גבוהה או נמוכה יותר מן הציון המקורי.

תלמיד יוכל לשפר ציון חיובי (שקיבל בבחינה במועד א' בלבד) אך ורק במועד ב' של אותו סמסטר/שנה. שיפור ציון חיובי אפשרי רק פעמיים במהלך שנת הלימודים הראשונה לתואר בכל אחד מחוגי הלימוד, ופעמיים נוספות בכל חוג בהמשך הלימודים לתואר. הציון בבחינה החוזרת יהיה הציון הסופי. את הבקשה לשיפור ציון חיובי יש להגיש למזכירות החוג שבועיים מיום פרסום תוצאות הבחינה. לא יינתן מועד מיוחד לשיפור ציון.

החוג מעודד ויוזם סיורים לימודיים בארץ וכן לארצות המזוהות המוסלמי ואפריקה, במטרה ליצור הכרות טובה יותר עם החברה, התרבות וההיסטוריה של האזור. סיורים אלו מלווים בהרצאות מקדימות ובהכנת עבודה ויזכו להכרה של 2 ש"ס. עבור סיורים אלו יגבה תשלום ישירות מהסטודנטים והחוג יעשה מאמץ לתרום ממקורותיו לסבסוד חלקי של הסיורים. סטודנט לא יוכל לקחת כשעור נבחר יותר מסיור לימודי אחד, גם אם הוא לומד בשתי מגמות בחוג.

לימודים לקראת תעודת הוראה בהיסטוריה עבור תלמידי החוג: תלמידים שהשלימו שנתיים של לימודים מלאים בחוג יכולים להירשם ללימודים לקראת תעודת הוראה בהיסטוריה לתלמידי תיכון. תעודת הוראה נחשבת לתואר נוסף לצורך חישוב שכרם של עובדי הוראה. הלימודים מתקיימים בבית הספר לחינוך באוניברסיטת תל אביב. פרטים נוספים ניתן למצוא בדיעוון בית ספר לחינוך ובאתר בית הספר לחינוך שכתובתו : www.tau.ac.il/education/

החוג מעמיד לרשות הסטודנטים מלגות משני מקורות: קרן מלגות ע"ש אילן גל-און ז"ל, המיועדת לסייע לתלמידים הנתקלים בקשיים כלכליים ומלגות ממקורות החוג המיועדות לתלמידים בעלי הישגים ויכולת במערך הלימודים.

ז. שיקול ציון הגמר לתואר הראשון

המסלול הדו חוגי, בכלל חטיבות הלימוד בחוג

35%	חמישה מבואות שני תרגילים שני שעורי מערך לימודי ההיסטוריה
35%	שעורי הבחירה תרגיל קריאה במקורות ערבית למתחילים ולמתקדמים
30%	פרוסמינריון שנה ב' (14%) סמינריון שנה ג' (16%)

המסלול החד חוגי

35%	שישה מבואות ארבעה תרגילים ארבעה שעורי מערך לימודי ההיסטוריה
35%	שעורי בחירה או שעורים מחוגים אחרים תרגילי קריאה במקורות ערבית למתחילים ולמתקדמים
30%	שני פרוסמינריונים שנה ב' (14%) שני סמינריונים שנה ג' (16%)

המסלול המחקרי מסלול 302 (דו חוגי)

35%	חמישה מבואות שני תרגילים שני שעורי מערך לימודי ההיסטוריה
35%	הדרכה אישית שעורי הבחירה תרגילי קריאה במקורות ערבית למתחילים ולמתקדמים
30%	שני סמינרים

מסלול 301 (חד חוגי)

35%	ששה מבואות ארבעה תרגילים ארבעה שעורי מערך לימודי ההיסטוריה
35%	הדרכה אישית שעורי בחירה או שעורים מחוגים אחרים תרגילי קריאה במקורות ערבית למתחילים ולמתקדמים
30%	ארבעה סמינריונים

ח. חטיבות לימודים מיוחדות

הקבצי החוג לתכנית הלימודים הכלליים - ר' פירוט בפרק הלימודים הכלליים.

ט. יועצי החוג וועדת ההוראה של החוג

יועצי חטיבות ומסלולי הלימוד בחוג מטפלים בשאלות הקשורות בהרכב תכנית הלימודים של התלמידים, מסייעים בשיבוץ בקורסים, ומטפלים בבעיות המתעוררות מעת לעת ביחסים שבין התלמיד לבין החוג. תלמידים מוזמנים לפנות אל היועצים בשעות הקבלה בכל בעיה הקשורה בתוכניות הלימודים. שמות יועצי חטיבות הלימוד והאחראי לענייני השפה הערבית בתשס"ו יפורסמו ע"ג לוחות המודעות של החוג.

ועדת ההוראה של החוג מטפלת בבקשות התלמידים הקשורות בלימודיהם. הפניה לועדה נעשית בכתב.

החוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה

לימודי התואר השני

הערה: משך הלימודים לתואר השני הוא שנתיים

כללי

לימודי התואר השני מכוונים להעמיק את הידע הכללי של התלמידים בתולדות המזרח התיכון ואפריקה ולהביאם לרמת התמחות בתולדותיו ותרבותו של לפחות אחד מאזורי המזרח התיכון ואפריקה בתקופה מוגדרת. לצד זאת, מיועדים הלימודים לפתח אצל התלמידים יכולת להשתמש בכלייה של הדיסציפלינה ההיסטורית לניתוח תהליכים ותמורות בארצות המזרח התיכון ואפריקה. תלמידי **המסלול המחקרי** יידרשו גם להבנת השיח המקצועי בתחום ידע זה ולפיתוח יכולת מחקרית עצמאית בהיקף הראוי לעבודת-גמר. כמו-כן יחוזק הידע הלשוני של התלמידים לצורך קריאת מקורות רלוונטיים למחקר בתחום, ותועמק ההכרות עם גישות מחקריות מתחומים אחרים (כגון מדע המדינה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה).

מגמות הלימוד

בחוג **שלוש מגמות** לימוד המאפשרות לתלמיד העמקה והתמחות בתחום נתון:

ההיסטוריה של עולם הערבים והאסלאם (בימי הביניים)
המזרח התיכון בעת החדשה (כולל לימודים תורכיים-עוסמאניים ולימודים איראניים)
אפריקה בעת החדשה

תנאי קבלה

ללימודי התואר השני יתקבלו תלמידים שסיימו את לימודי התואר הראשון שלהם באוניברסיטת תל אביב או במוסד מוכר אחר בציון של 80 לפחות. לתלמידים שהתואר הראשון שבידם אינו בהיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה, ירכיבו יועצי החוג, תוכנית לימודי השלמה כתנאי לקבלתם. לאחר שסיימו תוכנית זו בציון 80 לפחות הם יועברו למעמד של תלמידי תואר שני מן המניין. היקף לימודי השלמה ותוכנם ייקבע על פי כל מקרה לגופו. במקרים מיוחדים יוכלו להתקבל גם מי שאינם עומדים בתנאי הקבלה הרגילים. תלמידים אלו יתקבלו לתקופת ניסיון כתלמידים שלא מן המניין ויתבקשו לעמוד בתוכנית לימודי השלמה שתוטל עליהם. לימודי השלמה לא יחושבו בדרך כלל במניין שעות הלימוד לתואר.

פטור מלימודי השפה הערבית (ברמת מתקדמים) הינו **תנאי קבלה** במגמת תולדות עולם הערבים והאסלאם ובמגמת המזרח התיכון בעת החדשה. במהלך לימודיהם יידרשו תלמידי **המסלול המחקרי בלבד** לרכוש **פטור (ברמת מתקדמים)** בפרסית או תורכית **ולחילופין**, להשתתף ב-2 סמינריוני **הרחבה בערבית** (סה"כ 8 ש"ס). במגמת אפריקה נדרש פטור ברמת מתקדמים באחת מן השפות המזרחיות, בסוהילית, או בשפה אירופית. תלמידי **המסלול העיוני** אינם חייבים בלימוד שפה מזרח-תיכונית שניה.

מסלולי הלימודים

א. מ"א מחקרי (עם עבודת-גמר)

מסלול זה מיועד בעיקרו לתלמידים הרואים את עתידם בתחום חקר ההיסטוריה של המזה"ת ואפריקה. לכל האחרים (ובכלל זה גם תלמידים מצטיינים שאינם מעוניינים בקריירה מחקרית) יוצע לבחור במ"א העיוני. הלימודים במסלול המחקרי כוללים לפחות 28 שעות סימסטריות (ש"ס), כלומר 7 סמינריונים (בהם שילוב אחד של 2 סמינריונים בני 2 ש"ס כ"א), ועליהם להסתיים בתוך שנתיים (הארכה בשנה נוספת תינתן רק לשם כתיבת עבודת-הגמר ועפ"י התקדמות התלמיד/ה).

במהלך לימודיהם במסלול זה יודרכו התלמידים לבחור נושא ראוי ולהכין הצעת-מחקר. ההצעה נשפטה ע"י המנחה ושופט נוסף הנקבע בהתייעצות עם ראש ועדת לימודי התואר השני של החוג. לתלמידים מצטיינים במיוחד בלימודי התואר הראשון או בלימודי התואר השני (בשנתיים הראשונות ללימודים בלבד) יוצע לפנות למסלול הישיר לד"ר (ראו ביה"ס להיסטוריה).

ב. מ"א עיוני (ללא עבודת-גמר)

המסלול העיוני הינו מסלול המיועד לכל מי שמעוניין בהעמקת ידיעותיו והשכלתו בתחום ההיסטוריה של המזה"ת ואפריקה, אך אינו מעוניין בעתיד מחקרי בתחום לימודים זה. במסלול זה יש להשתתף ב- 32 ש"ס, כלומר 8 סמינריונים, ויש לעמוד בבחינת-גמר. על הלימודים להסתיים בתוך שנתיים.

ג. לימודי צבירה למ"א

כדי לאפשר לתלמידים ללמוד בקצב איטי יותר, במיוחד (אך לא רק) לתלמידים מבוגרים ולאחל הנמצאים באמצע הקריירה או אף בסיומה, מוצעת האפשרות לפרוש את הלימודים על-פני 4 שנים (ולשלם 50% משכר הלימוד בכל שנה). הללו יוכלו, איפוא, להרחיב ולהעמיק דעת מבלי שיהיו כבולים בסד הזמן המקובל ללומדים במסלולים הרגילים.

החוג להיסטוריה של המזה"ת ואפריקה יאפשר לרשום תלמידים למסלול הצבירה למשך שנתיים בלבד (במעמד מיוחד ובסימול רישום 07). במהלך שנתיים אלה, ישלימו התלמידים לפחות 50% ממיכסת השעות לתואר מ"א במסלול העיוני, כלומר לפחות 4 סמינריונים (16 ש"ס). לאחר שנתיים במעמד המיוחד, יעברו התלמידים למעמד רגיל (מן המניין) ויידרשו להשלים את לימודיהם לתואר תוך שנתיים נוספות לכל היותר. בנקודת הקבלה למעמד הרגיל, וע"ס הישגיהם, קצב התקדמותם והתרשמות ראש הוועדה ללימודי התואר השני של החוג, יוחלט לאיזה מסלול ישוייכו—המחקרי או העיוני.

מבנה הלימודים

א. מ"א מחקרי (עם עבודת-גמר)

במסגרת 28 הש"ס שעל התלמידים להשתתף בהן, יש להגיש 2 עבודות סמינריוניות ו-5 רפרטים. ככלל, על התלמידים להשתתף בסמינריון מתודולוגי או היסטוריוגרפי אחד, בסמינר קריאה במקורות ובתעודות, בסדנת מחקר חוגית (2 ש"ס), בסמינריון המחלקתי (2 ש"ס), ובסמינריונים נוספים מתוך רשימת הסמינריונים לתואר שני של החוג. התלמידים יורשו להשתתף בסמינריון אחד מחוגים אחרים של הפקולטה (או לעתים אף מחוצה לה). תלמידים המבקשים להרכיב תכנית לימודים אחרת, אישית (אך באותו ההיקף), יוכלו לעשות זאת באישור ראש וועדת לימודי התואר השני של החוג.

במהלך לימודי השנה הראשונה, ולכל המאוחר במשך השנה השנייה ללימודים, יודרכו התלמידים בבחירת נושא ראוי לעבודת-הגמר, וילמדו כיצד להכין ולהגיש הצעת-מחקר. הדרכה זו תתבצע במסגרת סמינריון המגמה, ובמקרה כזה, יתבסס הציון בסמינריון על הציון שיוענק להצעת המחקר. הצעות מחקר נשפוטות ע"י המנחה ושופט/ת נוסף/ת הנקבעת בהתייעצות עם ראש ביה"ס.

עבודת-הגמר לתואר השני היא חיבור במתכונת אקדמאית-מקצועית. מטרת העבודה להוכיח את כושרם של הסטודנטים לבצע מחקר המושתת על מקורות ראשוניים לנושא בו בחרו, את יכולתם להבין את השיח המקצועי בתחומם, להציג ולבקר את העמדות השונות בשיח זה, ולטעון טענות היסטוריוניות משכנעות על-סמך המקורות שבדקו ולשלבן בשיח. היקפה של עבודת הגמר לא יעלה על 80 עמוד. עבודת-גמר לתואר השני אינן אמורות לעמוד בקני-המידה הנדרשים ממאמר או ספר אקדמיים, אולם עבודות ששופטיהן יעריכו כי עמדו בכך תזכנה את כותביהן ב"הצטיינות יתרה".

הרכב הלימודים

סמינריון היסטוריוגרפי או מתודולוגי (4 ש"ס)

סמינריון קריאה במקורות או בתעודות (4 ש"ס)

ארבעה סמינריונים לתואר שני (16 ש"ס)

סדנת מחקר חוגית (2 ש"ס)

סמינר מחלקתי (2 ש"ס)

שפה זרה (פטור ברמת מתקדמים) או ערבית מורחבת (8 ש"ס)

ב. מ"א עיוני (ללא עבודת-גמר)

במסגרת 32 הש"ס שעל התלמידים להשתתף בהן, יש להגיש 2 עבודות סמינריוניות ו-5 רפרטים, ופרוייקט מיוחד (שיוגש במסגרת הסמינריון המחלקתי). כמו-כן יש לעמוד בבחינת-גמר (פרוייקט טקסטואלי-היסטוריוגרפי שייקבע בין התלמיד/ה לבוחן/ת באישור ראש וועדת לימודי התואר השני בחוג). ככלל, על התלמידים להשתתף בסמינריון מתודולוגי או היסטוריוגרפי אחד, בסמינר קריאה במקורות ובתעודות, בסדנת מחקר חוגית (2 ש"ס), בסמינריון המחלקתי (2 ש"ס), ובסמינריונים נוספים מתוך רשימת הסמינריונים לתואר שני של החוג. התלמידים יורשו להשתתף בעד 2 סמינריונים מחוגים אחרים של הפקולטה (או לעתים אף מחוצה לה). תלמידים

המבקשים להרכיב תכנית לימודים אחרת, אישית (אך באותו ההיקף), יוכלו לעשות זאת באישור ראש וועדת לימודי התואר השני של החוג.

הרכב הלימודים

שעור היסטוריוגרפי או מיתודולגי (4 ש"ס)
שעור קריאה במקורות או בתעודות (4 ש"ס)
חמישה סמינרים לתואר שני (20 ש"ס)
סדנת מחקר חוגית (2 ש"ס)
סמינר מחלקתי (2 ש"ס)

שקלול ציון-הגמר לתואר השני

שקלול ציון הגמר לתואר השני **במסלול המחקרי** יעשה בדרך הבאה :
40% ציון עבודת-הגמר ;
15% ציון כל עבודה סמינריונית (סה"כ 30%) ;
6% ציון כל רפראט (סה"כ 30%)

שקלול ציון-הגמר לתואר השני **במסלול העיוני** יעשה בדרך הבאה :
15% ציון כל עבודה סמינריונית (סה"כ 30%) ;
15% ציון פרוייקט מיוחד (אחד או שניים, אך סה"כ לא יותר מ- 15%) ;
9% ציון כל רפראט (סה"כ 45%) ;
10% ציון בחינת-הגמר.

סגל ההוראה

ד"ר גליה צבר	פרופ' אייל זיסר – ראש החוג
ד"ר נורית צפריר	גב' מגי אזריאד
גב' מירה צורף	פרופ' עמי איילון
פרופ' יוסף קוסטינר	ד"ר יואב אלון
ד"ר לאה קינברג	ד"ר עפרה בנג'ו
ד"ר עוזי רבי	ד"ר אירית בק
ד"ר אלי רכס	פרופ' דן בקר
ד"ר מירי שפר	ד"ר עירית גטרויר
פרופ' מרדכי תמרקין	ד"ר משה גמר
פרופ' איתמר רבינוביץ' – ממלא תפקיד	פרופ' יקותיאל גרשוני
נשיא האוניברסיטה	פרופ' ישראל גרשוני
מזכירות החוג – ענת גרוספייס	ד"ר אלנה דובנוב
ענת גרוס	גב' עמליה השכל
	גב' נעמי וייסבלט-אביבי
	מר דניאל זיסנויין
	ד"ר תמר יגנס
	ד"ר דויד ירושלמי
	פרופ' אהוד טולידאנו
	ד"ר מאיר ליטבק
	מר פול ליפץ
	ד"ר ברוס מדי-ויצמן
	פרופ' דויד מנשרי
	מר חיים נסים
	פרופ' איימי סינגר
	פרופ' אשר ססר
	גב' תמר עילם-גינדין
	מר אלון פרגמן

מזכירות החוג: בניין גילמן, חדר 429, טל' 6409450

קבלת קהל: א', ב', ד', ה' שעות 10-13

אתר הבית של החוג באינטרנט: <http://www.tau.ac.il/humanities/mideast/>